

«Mottakernavn»
«Adresse»
«Postnr» «Poststed»
«Kontakt»

Kontakt saksbehandler

Anders Kvadsheim Mygland, 51568721
e-post: anders.mygland@statsforvalteren.no

Om innholdet i praktisk bistand og kravet om konkrete vurderinger

Vi anmoder om at dette brevet videreformidles til relevante ledere og saksbehandlere som jobber med å tildele helse- og omsorgstjenester. Vi ber også om at brevet videreformidles til relevante i kommunens administrasjon.

Vi har nylig sendt et brev til en kommune i fylket med veiledning om innholdet i praktisk bistand og kravet til at kommuner skal gjøre konkrete vurderinger i den enkelte sak, som synliggjøres i kommunens vedtak. Vi sender kopi av dette brevet til alle kommunene i fylket, da vi vurderer at det vil være relevant for alle kommunene.

Hvis det er spørsmål e.l. rundt dette, kan vi kontaktes.

Med hilsen

Marit Bergeland (e.f.)
ass. direktør

Anders Kvadsheim Mygland
seniorrådgiver/jurist

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg

1 Vårt svar – innholdet i praktisk bistand og kravet om konkrete vurdering

Adresseliste:

Eigersund kommune	Postboks 580	4379	Egersund
Stavanger kommune	Postboks 8001	4068	Stavanger
Haugesund kommune	Postboks 2160	5504	Haugesund

Sandnes kommune	Postboks 583	4305	Sandnes
Sokndal kommune	Gamleveien 20	4380	Hauge I Dalane
Lund kommune	Moiveien 9	4460	Moi
Bjerkreim kommune	Postboks 17	4389	Vikeså
Hå kommune	Rådhusgata 8	4360	Varhaug
Klepp kommune	Postboks 25	4358	Kleppe
Time kommune	Postboks 38	4349	Bryne
Gjesdal kommune	Rettedalen 1	4330	Ålgård
Sola kommune	Postboks 99	4097	Sola
Randaberg kommune	Postboks 40	4096	Randaberg
Strand kommune	Postboks 115	4126	Jørpeland
Hjelmeland kommune	Vågavegen 116	4130	Hjelmeland
Suldal kommune	Eidsvegen 7	4230	Sand
Sauda kommune	Postboks 44	4201	Sauda
Kvitsøy kommune	Kommunehusveien 6	4180	Kvitsøy
Bokn kommune	Boknatun	5561	Bokn
Tysvær kommune	Postboks 94	5575	Aksdal
Karmøy kommune	Postboks 167	4291	Kopervik
Utsira kommune	Postboks 63	5547	Utsira
Vindafjord kommune	Rådhusplassen 1	5580	Ølen

Praktisk bistand og konkrete vurderinger

Bakgrunn

Vi viser til vårt vedtak av 01.2026, hvor vi stadfestet kommunes vedtak om omfang på tjenester organisert som brukerstyrt personlig assistanse (BPA). I etterkant har kommunen kommet med noen kommentarer i e-post av 02.2026, som vi vil svare ut her.

Statsforvalterens kommentarer

I vårt vedtak av 01.2026 stadfestet vi som sagt kommunens vedtak. Men på flere områder var vi uenig i kommunens vurderinger, som vi poengterte i vårt vedtak. Allikevel stadfestet vi kommunens vedtak fordi vi vurderte at 45 timer med BPA i uken *totalt sett* var av et forsvarlig omfang, selv om vi vurderte at pasienten hadde rett på hjelp til flere ting enn det kommunen mente var omfattet av BPA-ordningen. Hvis vi vurderer at en sak gir grunnlag for mer generell veiledning til en kommune ut over det som er direkte relevant i saken, så tar vi ikke det i vedtaket – da sender vi et eget brev. Men vi vurderer at alt vi skrev om dette i vedtaket var relevant for den konkrete saken, da kommunen skrev flere ting som vi vurderer at var feil i pasientens sak.

Det kommunen gir innspill på kan deles i to hovedpunkter: Hva som inngår i kommunens ansvar som praktisk bistand og kommunens adgang til å ha «normer» o.l. Dette vil vi besvare i det videre.

Praktisk bistand

Når det gjelder praktisk bistand, er utgangspunktet at dette er en del retten til nødvendige helse- og omsorgstjenester etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 – på lik linje med andre kommunale helse- og omsorgstjenester. I helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 første ledd nr. 6 bokstav b står det at kommunen skal tilby «*personlig assistanse, herunder praktisk bistand og opplæring [...]*». Støttekontakt er også del av denne type tjeneste, og vi går ikke inn i støttekontakt her.

For hva som konkret ligger i «*personlig assistanse, herunder praktisk bistand og opplæring*», viser vi for det første til forarbeidene til helse- og omsorgstjenesteloven, Prop. 91 L (2010-2011) punkt 15.5.7.3:

«*Personlig assistanse, herunder praktisk bistand og opplæring og støttekontakt*» etter bestemmelsens bokstav b er en videreføring av sosialtjenesteloven § 4-2 bokstav a og c. Praktisk bistand omfatter hjelp til alle dagliglivets praktiske gjøremål i hjemmet og i tilknytning til husholdningen, for eksempel innkjøp av varer, matlaging og vask av klær og

bolig m.v. Videre omfattes hjelp til egenomsorg og personlig stell. Med opplæring menes opplæring i dagliglivets gjøremål. Formålet med opplæringen skal være å bidra til å gjøre den enkelte mest mulig selvhjulpen i dagliglivet.

Begrepet «personlig assistanse» er valgt for å understreke viktigheten av brukermedvirkning og brukerstyring i tjenesten.»

Praktisk bistand er en del av personlig assistanse. Hva som kan omfattes av praktisk bistand, og da vil være kommunen ansvar ut fra en konkret vurdering, har blitt konkretisert av Helsedirektoratet i flere kilder. I Helsedirektoratets rundskriv *Helse- og omsorgstjenesteloven med kommentarer*, i [merknadene til § 3-2](#) står det bl.a.:

«**Praktisk bistand** i bokstav b omfatter nødvendig hjelp til dagliglivets praktiske gjøremål i hjemmet og i tilknytning til husholdningen både innendørs og utendørs. Eksempler er hjelp til innkjøp og tilberedning eller levering av mat, vask av klær og rengjøring av bolig. Også helt nødvendig snøfjerning for å muliggjøre atkomst eller lignende kan omfattes. Behov for mer regelmessig eller omfattende snøfjerning, vil derimot falle utenfor helse- og omsorgstjenestens ansvar. Behov for praktisk bistand til eller opplæring i å bestille for eksempel snøfjerning hos et privat firma, kan også omfattes av bestemmelsen. Det må dreie seg om gjøremål som både etter sin art og sitt omfang er nødvendige i dagliglivet, og som funksjonsfriske vanligvis utfører selv uten hjelp fra håndverkere eller andre. Bistand til hagearbeid, vedlikeholdsarbeid mv. vil som hovedregel ikke kunne anses som nødvendige helse- og omsorgstjenester.

Praktisk bistand kan også være hjelp til å stå opp om morgenen, gå i butikker og møte til avtaler mv. I tillegg omfattes hjelp til egenomsorg og personlig stell, herunder nødvendig tilsyn, hjelp til dusj, bading, toalettbesøk, hårvask, barbering, av- og påkledning mv. samt inntak av mat og drikke. Trygghetsalarm og ulike former for digitalt tilsyn kan inngå her. Se også [veilederen om saksbehandling av tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven \(PDF\)](#) kapittel 1.3.7.

Brukere av helse- og omsorgstjenester forventes å benytte seg av tilrettelagte tilbud innenfor varehandel, transport osv. Det samme gjelder også for nye husholdningshjelpemidler mv. som følge av teknologisk utvikling, når disse tas i alminnelig bruk i befolkningen. Les mer i [Helsedirektoratets brev om krav om bruk av utstyr og hjelpemidler ved behov for praktisk bistand \(PDF\)](#).

For brukere som kan nyttiggjøre seg ordninger for utkjøring av dagligvarer mv., vil det som hovedregel være i tråd med regelverket om kommunen henviser brukeren til å benytte seg av dette. Ved behov vil kommunen i slike tilfeller kunne være forpliktet til å bistå med bestilling mv. For personer som ut fra alder, livsfase eller andre forhold har et rimelig ønske om selv å kunne dra til butikken, vil kommunen også kunne være forpliktet til å yte bistand til det.

Foreldre som har utfordringer med helse eller en funksjonshemming vil kunne ha rett til praktisk bistand, slik at de kan ivareta foreldreoppgaver for barn. Les mer i [Helsedirektoratets brev om rett til praktisk bistand til å utføre foreldreoppgaver \(PDF\)](#).

Den enkelte har ikke rett til personlig assistanse fra kommunens helse- og omsorgstjeneste for å kunne ta høyere utdanning, dette anses å falle utenfor «dagliglivets gjøremål» i lovens forstand. Se [Helsedirektoratets brev om rett til BPA for bistand til høyere utdanning \(PDF\)](#).»

Det samme står i Helsedirektoratets [veileder for saksbehandling av tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven](#) punkt 1.3.3. Dette har Helsedirektoratet gjentatt og utbrodert noe i [sin tolkningsuttalelse av 07.11.2016](#). Her står det om de konkrete vurderingene som må gjøres knyttet til praktisk bistand mer generelt. Her står det også at bl.a. vindusvask som det er vanlig at funksjonsfriske kan gjennomføre selv, uten å måtte betale for hjelp o.l., inngår som praktisk bistand, etter en konkret vurdering:

«Når det gjelder spørsmålet om vindusvask, må dette vurderes ut fra hva som inngår i alminnelig og nødvendig husarbeid knyttet til rengjøring av boligen. Det er da Helsedirektoratets syn at vindusvask ikke helt kan holdes utenfor det kommunen gir bistand til. Det vises til at vindusvask ble ansett som alminnelig praktisk bistand mens denne tjenesten var regulert i den tidligere sosialtjenesteloven, og overføringen av bl.a. praktisk bistand til helse- og omsorgstjenesteloven var ikke i seg selv ment å innskrenke området for kommunens ansvar. [...]»

I Helsedirektoratets [tolkningsuttalelse av 24.06.2025](#) beskriver direktoratet at bistand til å ivareta foreldreoppgaver etter en konkret vurdering kan inngå som praktisk bistand. Helsedirektoratet har også åpnet for at noe bistand til dyrehold, etter en helt konkret vurdering, kan være praktisk bistand. Vi viser til Helsedirektoratets [tolkningsuttalelse av 13.10.2023](#). Om den konkrete vurderingen av dette viser vi til uttalelsen, og vi gjengir dette:

«Om eller i hvilken grad kommunen skal bistå med stell av kjæledyr eller annet dyrehold som en del av tilbudet om personlig assistanse og BPA etter hol. § 3-2 (1) nr. 6, bokstav b og § 3-8, beror derfor på en konkret vurdering. I denne sammenhengen kan det være naturlig å se til omstendighetene rundt og omfanget av dyrehold og dyrestell i det aktuelle tilfellet. Det kan for eksempel ha betydning hva slags dyr det dreier seg om og hvor lenge vedkommende har hatt dyret. I tillegg kan det være relevant om den aktuelle brukeren har familiemedlemmer som også tar seg av dyret. Det er samtidig naturlig å avgrense omfanget av personlig assistanse og BPA mot tjenester som folk ellers ville kjøpt når man ikke kan utføre det aktuelle gjøremålet selv. Dette gjelder for eksempel omfattende dyrehold, på samme måte som omfattende vedlikehold av hage eller bolig.

Helsedirektoratets vurdering er at en viss bistand til å ha kjæledyr kan inngå i kommunens ansvar når det gjelder personlig assistanse og BPA etter hol. § 3-2 (1) nr. 6, bokstav b og § 3-8. Forutsetningen er som nevnt ovenfor at kjæledyret er sentralt for å hjelpe den enkelte til en meningsfull fritid og tilværelse. Basert på dette er det Helsedirektoratets tolkning at den nærmere vurderingen av om og i hvilken grad dyrehold og dyrestell omfattes av personlig assistanse og BPA, beror på en konkret skjønnsmessig vurdering.»

Ellers har Helsedirektoratet sagt noe om kommunens adgang til, etter en helt konkret vurdering, å stille som krav at det tas i bruk utstyr og hjelpemidler ved behov for praktisk bistand. Vi viser her til Helsedirektoratets [tolkningsuttalelse av 22.09.2024](#), som konkret gjelder robotstøvsugere. Det understrekes her at kommunen må gjøre konkrete vurderinger av dette i vedtak, med klagerett. Det vil kunne være viktig at kommuner er tidlig med å veilede søkere om dette, og at det sikres medvirkning fra den/de det gjelder.

Oppsummert omfatter praktisk bistand hjelp til alle dagliglivets praktiske gjøremål i hjemmet og i tilknytning til husholdningen, og det er ut fra dette utgangspunktet at begrepet må tolkes. Det må dreie seg om gjøremål som både etter sin art og sitt omfang er nødvendige i dagliglivet, og som funksjonsfriske vanligvis utfører selv uten hjelp fra håndverkere eller andre. Det kan sies at alt av dagliglivets praktiske gjøremål i hjemmet og i tilknytning til husholdningen som det er vanlig at en funksjonsfrisk person klarer selv, kan omfattes av kommunens hjelpeplikt til praktisk bistand. Dette kan også omfatte å f.eks. skifte lyspærer o.l. Større vedlikehold, det å male huset o.l. faller imidlertid utenfor praktisk bistand, da dette er tjenester som det er vanlig at funksjonsfriske ellers ville kjøpt fra andre når man ikke kan utføre det aktuelle gjøremålet selv.

En kommune kan ikke ha retningslinjer/normer som sier at kommunen ikke gir former for praktisk bistand som en kommune er pliktet å gi. Vi har sett eksempler på at kommuner har retningslinjer som sier at man ikke tørker støv, at man ikke vasker over skulderhøyde, at man ikke vasker rullestolheis på bil for person med fysisk handikap, at man ikke vasker vinduer fra innsiden, at man ikke måker snø for å muliggjøre atkomst o.l. Slike retningslinjer er ikke lovlige og må fjernes, siden de sier at kommunen ikke skal gi praktisk bistand som faktisk omfattes av kommunens hjelpeplikt etter loven.

Vi legger ellers til at om en pasient eller bruker har rett på konkret praktisk bistand, og på hvilken måte og i hvilket omfang, må vurderes helt konkret i den enkelte sak – på samme måte som for andre tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven. Alle helse- og omsorgstjenester, som også inkluderer ulike typer praktisk bistand, må vurderes konkret for den det gjelder, opp mot vedkommendes helsetilstand, fungering og behov, og opp mot personens rett til nødvendig og forsvarlig helse- og omsorgshjelp etter pasient- og brukerrettighetsloven §§ 2-1 (og 2-1 d) og helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1. Vi viser bl.a. til det Helsedirektoratet skriver om dette i sin tolkningsuttalelse av 07.11.2016. Direktoratet har også gitt konkret veiledning om dette i flere av de andre uttalelsene vi viser til her. Slike konkrete vurderinger må fremgå av kommunens vedtak

Vi håper dette er til veiledning, og dersom kommunen har oppfølgingsspørsmål e.l., kan vi kontaktes.

Kommunale normer og konkrete vurderinger i den enkelte sak

I vårt vedtak av 01.2026 skrev vi:

«Vi mener at kommunen har gjort en feil vurdering av enkelte av dine rettigheter. Kommunen viser i høy grad til egne normer og retningslinjer i utmålingen av bistandstid. Kommunen kan ikke ha en kommunal norm for tjenester som begrenser omfanget av bistandstid og som ikke legger opp til konkrete forsvarlighetsvurderinger på omfanget som begrunnes i vedtak, noe kommunen har i denne saken. Med dette mener vi blant annet tildeling av tid til personlig hygiene, rengjøring osv. Vi mener at dette er en saksbehandlingsfeil av kommunen. Alle helse- og omsorgstjenester må vurderes konkret for den det gjelder, opp mot vedkommende sin helsetilstand, fungering og behov, og opp mot personens rett til nødvendig og forsvarlig helse- og omsorgshjelp etter pasient- og brukerrettighetsloven §§ 2-1 og 2-1 d og helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1.»

Dette er i samsvar med det vi følger i vårt veiledningsbrev av 08.01.2026 til alle kommunen i fylket:

«Det er videre viktig at kommunen faktisk vurderer en sak konkret opp mot regelverket. Vi ser i flere vedtak at noen kommuner implisitt eller eksplisitt kan begrunne utmålingen av tjenester med kommunens «normer», «retningslinjer» e.l. Vi understreker at alle helse- og

omsorgstjenester må vurderes konkret for den det gjelder, opp mot vedkommendes helsetilstand, fungering og behov, og opp mot personens rett til nødvendig og forsvarlig helse- og omsorgshjelp i lovverket. Dette følger særlig av pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 og helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1, og så må det selvsagt også ses opp mot regelverket for rett til BPA i pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 d for de det gjelder, rett til sykehjem i pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 e for de det er aktuelt for mv. Det samme gjelder for saker om pårørendestøtte.»

Dette mener vi fremdeles. Kommunen viser i sin e-post til at en jurist på kurs har sagt at kommuner må/bør ha en norm på tiltak og tidsbruk slik at det ikke blir forskjellsbehandling innad i kommunen. Vi er generelt sett ikke enig i det rådet. Dette fordi vurderingene som kommuner må gjøre om nødvendige og forsvarlige helse- og omsorgstjenester er utpreget konkrete vurderinger ut fra den enkeltes situasjon og behov, og hele poenget med disse vurderingene er at det *skal* være saklig «forskjellsbehandling» mellom den enkelte ut fra personens konkrete behov. Generelt mener vi at det er liten risiko for usaklig forskjellsbehandling i saker etter helse- og omsorgstjenesteloven, så lenge det gjøres konkrete vurderinger av den enkeltes rett til nødvendige og forsvarlige helse- og omsorgstjenester i den enkelte sak.

Som Helsedirektoratet skriver i sin [tolkningsuttalelse av 07.11.2026](#), må også utmåling av praktisk bistand være konkret og ligge på et forsvarlig nivå. Når det gjelder hva som er et forsvarlig nivå på tjenestetilbudet, dvs. hva som i den enkelte sak vil dekke brukerens bistandsbehov i forsvarlig utstrekning, vil dette langt på vei måtte være en konkret vurdering. F.eks. vil alder, livsfase og livsstil, samt helsemessige og andre personlige/individuelle forhold, måtte tillegges vekt. Men som direktoratet skriver, er det ikke et forbud mot at kommuner for praktisk bistand har noen normer som gir *utgangspunktet* for den konkrete vurderingen:

«Når det gjelder gulvvaske, antar Helsedirektoratet at et generelt utgangspunkt om rengjøring hver tredje uke neppe er uforsvarlig, forutsatt at det i tilstrekkelig grad blir vurdert om den enkeltes behov tilsier hyppigere rengjøring. Eksempelvis må det trolig innvilges hyppigere renhold for aktive personer som ferdes utendørs i rullestol. Alminnelige hygienenorner i samfunnet tilsier trolig at et baderom bør vaskes noe oftere, så dersom brukeren på grunn av sykdom eller funksjonsnedsettelse ikke er i stand til å utføre noe renhold av f.eks. vask og toalett selv, antas at bistand til rengjøring av bad hver tredje uke vil være for sjelden. Hvor ofte slik rengjøring må skje for at det skal være forsvarlig i det enkelte tilfellet, og hvor omfattende den må være, må imidlertid vurderes konkret. Hvis pasient/bruker for eksempel er særlig utsatt for infeksjoner eller har særlige utfordringer knyttet til hygiene, vil det måtte vektlegges i vurderingen.»

Når det gjelder vindusvaske, skriver direktoratet at:

«[...] Om det skal gis bistand til vindusvaske – og i så fall i hvilket omfang – må imidlertid vurderes konkret, men etter Helsedirektoratets syn vil det i utgangspunktet neppe være uforsvarlig om bistand til vindusvaske begrenses til 1-2 ganger pr. år. Som klar hovedregel vil kommunen ikke være forpliktet til å gi bistand til utvendig vasking av vinduer som ikke kan vendes.»

Det er derfor ikke et forbud mot å ha noen normgitte *utgangspunkter* for denne type tjenester i kommunen. Men da må det samtidig sikres at det fremgår klart i kommunens systemer og praksis at dette er utgangspunkter som saksbehandler kan og skal gå bort fra hvis det er behov for det etter en

konkret vurdering, og det må også synliggjøres konkrete vurderinger opp mot den enkeltes behov i vedtak.

Når det gjelder andre type tjenester, som f.eks. stell og pleie, vurderer vi at kommunale normer fort vil føre til feil og uforsvarlige vurderinger i den enkelte sak. For det første vil det være vanskelig å forstå hvordan kommunen har kommet til «normer» for slik type hjelp. Men i hovedsak er det fordi slik hjelp og bistand må utmåles så konkret for den enkelte, at «normer» fort blir misvisende og vil føre til feilvurderinger. F.eks. vil omfanget på intimstell komme an på om personen kan forflytte seg selv eller trenger hjelp til det, om personen har fysiske handikap og i så fall hvilke, om personen kan gjennomføre noe selv med veiledning eller trenger at alt blir gjennomført for en o.l. Det samme vil gjelde for andre tjenester, som nødvendig tilsyn, sårstell, ulike former for egenomsorg osv., For all slik helse- og omsorgshjelp vurderer vi at det er en betydelig risiko for at kommunale normer o.l. vil føre til feilvurderinger, og at det ikke gjøres konkrete vurderinger. Selv om kommunen presiserer at det skal gjøres konkrete vurderinger, vil slike normer fort føre til at vurderingen tar utgangspunktet i normen og hvorfor den skal fravikes eller ikke, heller enn at det tas utgangspunkt *i den konkrete personens behov* – både hva hen klarer og hva hen ikke klarer.

Med hilsen

Marit Bergeland (e.f.)
ass. direktør

Anders Kvadsheim Mygland
seniorrådgiver/jurist

Dokumentet er elektronisk godkjent